

PRED UZAKONITVIJO SLOVENSКИH ŠOL V ITALIJI**ŠE JE ČAS, DA SE POPRAVIJO KRIVICE IN POMANJKLJIVOSTI****Komisija zaključila razpravo o zakonskem osnutku za uzakonitev slovenskega šolstva - V prvi stopnji bo osnutek verjetno odobren še ta mesec - Ne moremo zapustiti Slovencev v videmski pokrajini**

V petek, 28. aprila, je komisija za javno vzgojo, ki deluje v okviru rimske poslanske zbornice, zaključila razpravo o zakonskem osnutku za uzakonitev slovenskega šolstva. Iz poročil tiskovnega urada Anse in drugih časopisnih vesti izhaja, da je pri razpravi o tem za vso slovensko narodno manjšino naravnost življenjskem vprašanju komisiji služil kot osnova in temelj znani zakonski osnutek, ki ga je bil 24. junija 1960 odobril ministrski svet. Poleg omenjenega zakonskega osnutka je komisija imela na razpolago še dva predloga: prvega je že 6. februarja 1959. leta predstavila poslanski zbornici skupina komunističnih poslancev, drugega pa so kmalu zatem predložili nekateri socialistični poslanci. Končno so si člani komisije lahko ogledali tudi popravke, ki sta jih k vladnemu zakonskemu osnutku predlagala sindikata slovenskih šolnikov iz Gorice in Trsta. Vrh vsega je posebno odposlanstvo obeh sindikatov ob obiskih v Rimu mnogim parlamentarcem tudi ustno natančno obrazložilo zahteve, ki jih o tem problemu soglasno postavlja celokupna narodna manjšina.

Vse te stvari zato omenjamo, ker iz njih neovržno izhaja, kako ni imela komisija prav nobenega vzroka, da ni mogla sestaviti takšnega zakonskega osnutka, kakršen ustreza potrebam in zahtevam slovenskega šolstva v Italiji. Pri tem pa si najprej oglejmo, kako je zadnji petek potekala razprava in kakšni so bili sklepi.

DEL SLOVENCEV ZAPOSTAVLJEN

K prvemu členu vladnega zakonskega osnutka, ki predvideva ustanovitev slovenskih šol samo na Tržaškem in Goriškem, so komunistična poslanca Roffi in De Grada ter socialist Marangone predlagali popravek, na osnovi katerega bi se smele odpreti slovenske šole tudi v videmski pokrajini. Gre, kot znano, za eno temeljnih zahtev, ki jih že leta in leta vztrajno postavljajo ne samo predstavniki dveh omenjenih strank, temveč vse naše zavedno ljudstvo, živeče v mejah italijanske republike: To je še pred kratkim prišlo jasno do izraza, saj je bilo v vseh slovenskih listih tu in onstran meje objavljeno pismo, ki so ga v zvezi z vprašanjem šolstva 25. oktobra 1960 poslali ministrskemu predsedniku Fanfaniju zastopniki vseh v Italiji obstoječih slovenskih političnih, kulturnih, gospodarskih in stanovskih organizacij. Prva in glavna zahteva pisma pa je bila, da je treba ustanoviti slovenske šole tudi za naše ljudstvo v Beneški Sloveniji in Kanalski dolini.

Kljub temu nedvoumnemu stališču, ki je v ostalem v popolnem skladu z naravnim pravom in tudi s pisanimi določili italijanske ustave, je komisija na predlog poročevalca demokristjanske vladne stranke poslanca Franceschinija popravek komunističnih poslancev in socialista Marangona kratkoma odbila.

GLUHI IN SLEPI

S tem so demokristjani in njih zavezniki v okviru komisije neovržno dokazali, da niso samo gluhi in slepi za zahteve in potrebe, ki jih soglasno iznašajo kvalificirani predstavniki naše manjšine, temveč da so trdno odločeni tudi v bodočnosti zanikati Slovencev v Beneški Sloveniji in Kanalski dolini pravico do vzgoje v materinem jeziku. S tem so hkrati zavestno odobrili eno najnesramnejših oblik raznarodovanja, ki je prava pravcata sramota za omikano in kulturno Evropo in ki že nosi v sebi elemente rodomora.

Poslanec Franceschini si je s svojim zloglasnim predlogom naprtil hudo odgovornost in svojega krivičnega dejanja ne bo mogel opravičiti niti pred zgodovino niti pred svojo vestjo, saj vemo, da je natančno poznal obravnavano vprašanje.

POSAMEZNI ČLENI

V zvezi s prvim členom moramo še omeniti, da je bil vladni zakonski osnutek tako popravljen, da se bodo slovenske šole usta-

navljale, oziroma ukinjale z odlokom predsednika republike na predlog ministrstva za prosveto, medtem ko je prvotno besedilo to pravico dajalo šolskim skrbništvo. Ta popravek je v skladu z našimi zahtevami.

Nekoliko nejasen je ostal tudi 2. člen osnutka, po katerem smejo slovenske šole obiskovati »pripadniki slovenske jezikovne skupnosti, ki so italijanski državljani ali redno bivajo na ozemlju«.

Po prvotnem besedilu bi se, kot znano, lahko vpisali v slovenske šole le Slovenci, ki so italijanski državljani. V Trstu in tudi v Gorici pa morda že celo od rojstva živi več Slovencev, ki niso državljani in bi na osnovi prejšnjega določila ne smeli obiskovati slovenskih šol.

V kričnem nasprotju z našimi zahtevami je tudi besedilo 3. člena, po katerem lahko poučujejo italijanščino na srednjih šolah tudi redni ali poverjeni profesorji z italijanskih šol. Člen sicer določa, da morajo ti profesorji popolnoma obvladati slovenski jezik, kar bodo dokazali s posebnim izpitom, vendar to po našem mnenju ne zadostuje in po izkušnjah, ki jih imamo, ne predstavlja nobenega jamstva, da bodo šole tudi z zgolj pedagoškega stališča ustrezale vzgojnim, kulturnim in drugim potrebam naše narodne manjšine. Uveljaviti bi zato morali načelo, da morajo biti učitelji in profesorji iste narodnosti kot učenci.

Pereče socialno vprašanje nerešeno

Drugi členi zakonskega osnutka so ostali v bistvu nespremenjeni. Ti urejujejo vprašanje urnikov in učnih programov na posameznih šolah, določajo, da se pri šolskih skrbništvih v Trstu in Gorici ustanovi poseben stalež za učitelje osnovnih šol, predpisujejo, da mora nadzorno osebje obvladati slovenski jezik, in predvidevajo, da se bodo razpisali natečaji za dodelitev mest učnemu in nadzornemu osebju.

K večini omenjenih členov sta sindikata slovenskih šolnikov predlagala določene, tudi bistvene popravke, ki pa jih komisija ni sprejela. Mnoge šolnike predvsem zaskrbljuje dejstvo, da celotni zakonski osnutek ne predvideva nobenih ugodnosti za tiste učne moči, ki že dolga leta — nekateri celo od ustanovitve l. 1945 — poučujejo na slovenskih šolah in se na osnovi omenjenih predpisov smatrajo za začetnike, se pravi, da bi pri natečajih z njimi ravnali

kot s tistimi učitelji in profesorji, ki so pravkar diplomirali.

Krivičnost in nesmiselnost takega stanja sta na dlani, zlasti če pomislimo, da je bila za italijanske šolnike, ki se zaradi vojnih in drugih razmer niso mogli udeleževati rednih natečajev, izdana cela vrsta zakonov in odlokov, ki so jim omogočili, da so laže uredili svoj službeni položaj.

Kot vidimo, gre za pereče socialno vprašanje, ki neposredno zadeva celo vrsto slovenskih šolnikov in njih družine. Ti so danes upravičeno hudo zaskrbljeni za svojo bodočnost, kar bi se lahko preprečilo, če bi parlamentarna komisija upoštevala predloge obeh prizadetih sindikatov.

Pri pregledu celotnega zakonskega osnutka se nadalje ne moremo braniti vtisa, da je komisija, kot že prej vlada, obravnavala vprašanje naših šol, kot da bi šlo za nekak-

RADIO TRST A

• NEDELJA, 7. maja, ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 9.30 Slovenske narodne pesmi; 10.00 Prence maše iz stolnice Sv. Justa; 11.30 Oddaja za najmlajše: »Tatinska kavka«, dramatisirana zgodba (Aleksander Marodič), igrajo člani RO; 12.15 Vera in naš čas; 13.00 Kdo, kdaj, zakaj — Kronika tedna v Trstu; 14.45 Sekstet Boruta Lesjaka; 16.00 Popoldanski koncert; 17.00 Tržaški obiski: »Boljunc in Dolina«; 19.00 Nedeljski vestnik; 21.00 Iz zakladnice slovenskih narodnih pesmi: »Orjemo, orjemo brazde globoke« (Marija Tomazin); 22.00 Nedelja v športu.

• PONEDELJEK, 8. maja, ob: 18.30 Koncert baročne glasbe; 19.00 Znanost in tehnika — Miran Pavlin: »Nova raketna pogonska goriva«; 20.30 Richard Wagner: »Siegfried«, opera v treh dej.; 22.00 Sprehodi po antičnih gajih — Alojz Rebula: »Alkaj — pesnik vina in boja«; 22.15 Koncert pianista Roberta Repinja Skladbe mladih tržaških avtorjev.

• TOREK, 9. maja, ob: 18.00 Radijska univerza — Mario Kalin: Industrija čistoče: »Tehnika pranja«; 18.30 Ivo Petrič: 2. Simfonija; 19.00 Pisani balončki, radijski tednik za najmlajše; 20.30 Richard Wagner: »Siegfried«, opera v treh dej.; 22.00 Sprehodi po antičnih gajih — Alojz Rebula: »Alkaj — pesnik vina in boja«; 22.15 Koncert pianista Roberta Repinja Skladbe mladih tržaških avtorjev.

• SREDA, 10. maja, ob: 18.00 Slovenščina za Slovence; 18.30 O glasbi in glasbenikih v anekdotah — Dušan Pertot: »Čudne zgodbe in nenavadni ljudje: Beethoven in Rossini«; 19.00 Zdravstvena oddaja (dr. Milan Starc); 20.30 Avtor tromesečja — Italo Svevo: »Mož«, igra v treh dejanjih (Martin Jevnikar), igrajo člani RO.

• CETRTEK, 11. maja, ob: 8.30 Iz slovenske pesmarice; 10.00 Prenos maše iz stolnice Sv. Justa; 11.30 Oddaja za najmlajše: »Arif in lepa Haira«, pravljica (Franja Kumer), igrajo člani RO; 15.30 »Kavarnica«, komedija v treh dej. (Carlo Goldoni - Bratko Kreft), igrajo člani Slovenskega gledališča v Trstu; 18.00 Radijska univerza — Rafko Dolhar: Človek in okolje: »Psihonevroze in mentalna higijena«; 19.00 Sirimo obzorja — Segre in običaji tujih narodov — Mara Kalan: »Kitajci in Japonci«. Približno ob 21.25 Književnost: »Nada Gaborovič in njen roman Jesen brez poletja« (Alojz Rebula); 22.10 Umetnost — M. Javornik: »Newyorško kulturno pismo«.

• PETEK, 12. maja, ob: 18.00 Italijanščina po radiju; 18.30 Natko Devčić: Istrska suita, Jakov Gotovac: Simfonično kolo; 19.00 Sola in vzgoja: Egidij Košuta: »Vzgojni problemi v zvezi z otrokovim čustvenim razvojem«; 21.00 Gospodarstvo in delo; 21.15 Koncert operne glasbe; 22.00 Obletnica tedna — Ivan Rudolf: »Konkurz Kreditanstalta pred 30 leti in velika gospodarska kriza«; 22.15 O slovenski klavirski glasbi — Janko Grilc: »Osebnost Slavka Osterca v okviru modernih prizadevanj«.

• SOBOTA, 13. maja, ob: 13.30 Dobrodošle! Plošče prvič v oddaji; 15.30 »Alenka«, radijska komedija v treh dej. (Anton Koren), igrajo člani RO; 18.00 Radijska univerza — Stanko Janežič: 10 stoletij ruske duhovnosti: »Dimitrij Rostovski in ruski jug«; 19.00 Pomenek s poslušalkami; 20.40 Zbor marborskega učiteljskega; 21.00 »Nesrečniki«, komedija v enem dejanju (August von Kotzebue - Edvard Martinuzzi), igrajo člani RO.

SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU

V nedeljo, 7. maja, ob 17. uri v dvorani na stadionu »Prvi maj«, Vrdelska cesta 7,

v torek, 9. maja, ob 20.30 v kino dvorani v Skednju

Branislav Nušič

»Dr.«

ZOBOZDRAVNICA

dr. Vera Sardoč

ordinira

od 10. do 13. in od 16. do 19. ure v Trstu,

ulica Battisti 4/I. — Telefon 61-665

Še je čas, da se popravijo krivice

(Nadaljevanje s 1. strani)

šen prevod italijanskih šol. Nikjer ni namreč niti načelno poudarjeno, da morajo slovenske šole tako po svojem učnem programu kot po svoji ureditvi čimbolj ustrezati vsem raznovrstnim potrebam naše narodne manjšine. Te potrebe pa očitno niso povsem enake tistim italijanskim učencem, kajti v tem primeru bi sploh ne imelo smisla, da bi šole obstajale.

KAJ PA LONDONSKI SPORAZUM?

V omenjenem osnutku so gotovo še markatere vrzeli in nejasnosti. (Nerešeno je na primer ostalo vprašanje, koliko učencev mora imeti posamezen razred na šoli in še marsikaj drugega, kar bodo gotovo bolj obrazložili naši strokovnjaki). Končno moramo še ugotoviti, da noben člen sprejete osnutka niti posredno niti neposredno ne omenja londonskega sporazuma, čeprav gre za mednarodno pogodbo, ki obširno in natančno obravnava vprašanje slovenskega šolstva na Tržaškem in ki se ji Slovenci v Italiji ne moremo in bomo odpovedali.

Prvomajske proslave

Po petdesetletnih borbah je dan prvega maja postal res praznik dela vseh delovnih ljudi, ročnih in umskih, brez razlike svetovnih nazorov. Še pred drugo svetovno vojno so imeli oblastniki prvomajske proslave za »rdeče« izzivanje, danes jih pa vsi složno obhajajo.

Janez XXIII. je govoril o pomenu delavskega praznika največji množici delavcev, kar se jih je ta dan kjerkoli zbralo. V nagovoru je zbranim pokazal Cerkev, ki je vedno branila s svojim socialnim naukom pravice zatiranih in gospodarsko izkoriščanih.

Minister za delo Sullo je izdal na delavce uradno poslanico, v kateri pravi, da je italijanski politični prepoved obnem tudi socialni. Prikazal je tudi gospodarsko sliko države, a malce preveč v lepih barvah.

V Beogradu se je pred predsednikom Titom zvrstila mogočna povorka delavcev in vojaštva.

Veličastno je potekla prvomajska proslava tudi v Trstu. Dolga delavska povorka je odšla iz Istrske ulice s prapori in godbo na čelu na Garibaldijev trg, kjer je bilo zborovanje.

V Gorici so se pa vršile proslave v bolj skromnem obsegu. Na trgu Cesare Battisti se je dopoldne vršilo edino sindikalno zborovanje na prostem. Druge organizacije so imele proslave v svojih krožkih. Prišlo je tudi dosti avtobusov iz notranjosti države na obisk meje in na pokopališča padlih.

KRALJEVI OBISK

Angleška kraljica Elizabeta II. je prišla v torek na uradni obisk v Italijo. Že na Sardiniji in potem v Neaplju, kamor je prispele z jahto »Britanija«, so jo sprejeli nad vse slovesno. Iz Neaplja se je pripeljala ob štirih popoldne v Rim. Med pokanjem topov se je vil sprevod avtomobilov po okrašenih in z ljudstvom natlačenih ulicah do Konstantinovega slavoloka, kjer je kraljico in njenega soproga pozdravil rimski župan. Stoje v avtu je kraljica odzdravljala navdušeni množici.

Pri tem se nam nehote vsiljuje vprašanje, čemu in zakaj se tako omalovažuje in prezira mednarodni dogovor, ki, naj bo to komu vseč ali ne, gotovo predstavlja edini in temeljni kamen, na kateri se lahko gradi prijateljsko in mirno sožitje med našo manjšino in večinskim narodom ter med dvema sosednjima državama.

Zakonski osnutek še ni postal za vse državljane obvezen zakon, ker ga še nista odobrila poslanska zbornica in senat. Po najnovejših vesteh osnutek na predlog članov večinske stranke ne pojde pred poslansko zbornico, ker bo o njem z enakimi zakonodajnimi pravicami verjetno še konec tega meseca razpravljala in ga dokončno odobrila prosvetna komisija. Še je torej čas, da se vprašanje slovenskega šolstva v Italiji tako uredi, kot zahtevajo osnovne pravice našega ljudstva.

Odgovorni krogi pa imajo še zlasti priliko, da korenito popravijo krivico, ki jo že skoraj 100 let doživljajo naši bratje v Beneški Sloveniji s tem, da se ne morejo vzgajati in izobraževati v materinem jeziku.

V Kvirinalu je kraljica najprej sprejela diplomatski zbor, potem so pa gostje sedli k večerji. Po večerji je Elizabeta II. zdravila predsedniku in Italiji. Omenila je, da so se razpršili temni oblaki, ki so med vojno motili staro prijateljstvo med obema narodoma. Stoletnica Italije in njen obisk je pa še poseben znak bodoče zveze med Britanijo in Italijo.

Med govorom je sosedne dvorane že napolnilo 3500 povablencev, politikov, kulturnikov, znanstvenikov in književnikov.

Kraljica bo sprejeta tudi v Vatikanu, kar pomeni za nekatere poseben dogodek spričo bližnjega vesoljnega cerkvenega zbora. Vsako sklepanje pa je preuranjeno, kakor tudi mišljenje, da bo obisk imel kake važne politične posledice.

Polet v vesolje

Amerikanci so uradno oznanili v svet, da bo že prvega maja odletel v vsemirje z rtiča Canaveral prvi ameriški astronaut. Za polet je bila določena raketa Mercury s kapitanom Alanom Shepardon. Letalec je že bil preoblečen, a v zadnjem trenutku so zaradi slabega vremena odložili vsemirski polet.

Odložitev je letalcu rešila življenje, ker so pri natančnejši preiskavi tehniki odkrili, da pušča cev s kisikom. Po novih poročilih bo stotnik Shepard odletel šele jutri v vesoljni prostor. Ure do poleta ne bodo ravno ugodno vplivale na njegove živce. Zdaj so tudi v Ameriki prepričani, da je treba prej nekaj narediti in šele nato javiti v svet.

NEVARNO POSNEMANJE

Otroci so se vedno radi igrali mlade vojake. Nekoč s papirnimi čakami in lesenimi sabljami, danes pa posnemajo novo orožje, izstrelke na »atomski« pogon. Takšno igro so se šli prejšnji teden tudi trije desetletni fantiči v Kopru. Pripravili so si v majhnem vodljiv izstrelku. Za pogonsko sredstvo so pa zmešali žveplo, premogov prah in salpeter. Ko so snov vžgali, se jim je raketa razpočila v rokah ter vse tri močno ožgala.

Kuba - socialistična država

V okviru prvomajske proslave, ki je bila v mestu Havani, prestolnici Kube, je Fidel Castro v tri ure in pol trajajočem govoru med drugim napovedal, da bo država v kratkem dobila novo »socialistično ustavo«. Državna uprava ne bo imela samo glavno besedo v gospodarstvu, temveč tudi v drugih dejavnostih. Tako bodo smele delovati le državne šole, verouk pa se bo smel počevati samo v cerkvah. Iznani bodo vsi duhovniki — nedržavljanji; kdor pa bo ostal, bo imel posebno dovoljenje.

Castro je ponovno ostro napadel Združene države in jih obdolžil, da so organizirale in finančno podprle begunce, ki so nedavno tega z orožjem napadli Kubo. »Pripravljeni smo,« je med drugim dejal kubanski prvak, »pričeti razgovore z Združenimi državami, a ne o naši notranji politiki, pri kateri ne dopuščamo nobenega vmešavanja. Če Kennedyju ni všeč socializem, nam ne ugajata niti imperializem niti kapitalizem.« Na koncu pa je Castro odločno zanimal, da bi Kuba predstavljala kakšno nevarnost za Ameriko.

Mimo častne tribune, kjer so poleg kubanskih voditeljev bili mnogi tuji gostje — med njimi tudi tržaški komunistični prvak Vittorio Vidali — je od 7. ure zjutraj do 9. ure zvečer korakala množica ljudstva, vojske in mladincev. Mimo je šel tudi sprevoz tankov, topništva in drugih oklepnih vozil.

Kot vidimo, je bila prvomajska proslava organizirana po vzoru sličnih manifestacij

DR. GINO PALUTAN

Zadet od srčne kapi je v Rimu dne 1. maja iznenada umrl prefekt dr. Gino Palutan, ki je zadnja leta zavzemal visoko mesto v italijanskem notranjem ministrstvu. Ime Gina Palutana, ki je bil doma iz Trsta, kjer se je rodil pred 60 leti, je tesno povezano z našim mestom in njegovo razburkano politično povojno zgodovino, saj je kot dolgoletni predsednik cone bil ena najvišjih osebnosti v bivši Zavezniški vojaški upravi.

Nobena skrivnost ni, da je bil dr. Palutan od leta 1947 do l. 1953 glavni, čeprav neuradni predstavnik rimske vlade v okviru tedanje ZVU in kot tak seveda deloval predvsem po navodilih rimskih oblastnikov in v korist njihove politike. V znak priznanja za njegovo delo ga je zato vlada l. 1952 imenovala za prefekta.

Ne glede na spoštovanje, ki gre vsakemu umrlemu zemljanu, ob tej priložnosti žal ne moremo mimo zgodovinskega dejstva, da je bil dr. Palutan neprijatelj tržaških Slovencev in zagovornik politike, ki je težila za tem, da se našemu ljudstvu ne priznajo niti osnovne narodne pravice. V našo politično zgodovino pojde zlasti kot pobudnik in prvi izvrševalec načrta, po katerem je treba italijanske begunce iz Istre izkoristiti kot sredstvo za brezobzirno raznarodovanje slovenske obale med Štivanom in Trstom.

Kot vpliven mož Kršč. demokracije je dr. Palutan gotovo odgovoren za njeno preteklo in sedanje Slovcem sovražno politiko v naših krajih in zato tudi soodgovoren, če italijanski in slovenski katoličani v politiki niso mogli in ne morejo najti skupnega jezika.

NOVICE

v Sovjetski zvezi in ostalih komunističnih državah.

Razvoj dogodkov jasno kaže, da je nedavni ponesrečeni napad na Kubo odločilno vplival, da se je ta dežela vedno bolj pričela naslanjati na komunistični Vzhod, kar nima posledic samo v njeni zunanji, temveč tudi v notranji politiki.

PREDLOGI O DRŽAVLJANSTVU

V rimskem senatu razpravljajo o načrtih zakona o državljanstvu. Zakonski osnutek obsega 23 členov. Vnešene bodo vanj marsikateri novosti. Državljanstvo se bo lahko podelilo tudi tujcu. Osebe, ki žive na bivšem italijanskem ozemlju, tudi lahko zaprosijo za državljanstvo. Važen je člen, po katerem bo smela žena, poročena s tujcem, ohraniti italijansko pripadnost. Najbolj revolucionaren se pa zdi člen, ki predvideva preklic državljanstva osebi, ki deluje proti republiki in njenim ustanovam. Preklic državljanstva se bo izvršil s predsednikovim odlokom na predlog notranjega ministra. To bo dvorezno orožje v rokah vsakokratne oblasti.

Predlogi, ki posegajo v dosedanje ustavne člene, se tičejo tudi sestave obeh zbornic. Posebna senatna komisija je odobrila predlog, da sme priti po en senator že na 180 tisoč prebivalcev in ne več na 200 tisoč kot doslej. Število senatorjev se bo tako zvišalo na 295.

Še ni miru

V Alžiriji je revolucija francoskih nacionalistov sicer zatrta, toda pod pepelom še tli močna žerjavica. Mnogo javnih in tajnih voditeljev se je poskrilo in še dalje hujskajo ljudi k odporu proti De Gaullovi politiki.

V nedeljo so bile tudi cerkve v Alžiru napolne prazne. Odporniki so vrgli med vernike geslo, naj se ne udeležijo službe božje v znak protesta, ker je bilo naznanjeno, da se bo bralo s prižnic pastirsko pismo nadškofa Duvala. V pismu se obsojajo poskusi

bratomorne vojne in se verniki pozivajo k mirnemu sožitju.

Se hujši protest so pa izvršili alžirski nacionalisti v Parizu. Položili so bombo na hodnik nekega ameriškega študentskega zavoda. Dijaki so bili pravkar zbrani v dvorani pri televiziji, ko se je bomba s strahovitim pokom razletela. Več dijakov je bilo ranjenih, dve dijakinji, med temi ena Italijanka, sta pa odnesli hujše poškodbe. Baje so »ultrasi« pripravili napad na ameriški zavod zato, ker je Kennedy odločno podprl De Gaullova proti upornim generalom. Predsednik De Gaulle se boji še nadaljnjih atentatov.

Zato je izdal več odločb, če bi bil pri morebitnem napadu na njegovo osebo umorjen. Imenoval je menda celo svojega naslednika. Nadaljuje pa z močno roko čistko med osumljenimi pristaši alžirskih nacionalistov.

Zaprti Tirolci

V zvezi z atentati na Južnem Tirolskem je italijanska policija zaprla štiri pripadnike Južnotirolske ljudske stranke. Pri krajevnem poverjeniku Kritzengerju je baje našla neka pisma, ki kažejo zveze z nemško iredentistično zvezo Berg-Isel. Na podlagi teh pisem so v vlaku na Brennerju aretirali in potem zaprli dr. Viktorijo Stadlmayer, ki ima visoko mesto v tirolski deželni vladi. Doktorica je bila tudi članica avstrijske komisije pri pogajanjih za Južno Tirolsko v Milanu in je desna roka bivšega zunanjega podministra Gschnitzerja. Določena je bila tudi za članico komisije pri pogajanjih v Celovcu. Stadlmayerjeva aretacija je zbudila veliko vznemirjenje. Avstrijski poslanik v Rimu je protestiral, a je na zunanjem ministrstvu prejel odgovor, da so našli pri njej toliko obtežilnega gradiva, da je ne morejo izpustiti iz zapor. Avstrijski tisk pripominja, da je vse le igra Rima, da bi se pogajanja v Celovcu spet odložila. Vse kaže, da ne bo tirolsko vprašanje še tako hitro rešeno.

Izdaja Konzorcij Novega lista

Odgovorni urednik Drago Legiša

Tiska tiskarna »Graphis« - Trst, ul. Sv. Frančiška 20
Telefon 29-477

Bohinjsko jezero

Bohinjsko jezero

Tržaškega

NOVO POSLOPJE ZA SLOV. VIŠJO GIMNAZIJO

Zadnji teden so na javni dražbi oddali gradnjo novega poslopja, v katerem bosta imeli svoje prostore slovenska višja realna in klasična gimnazija ter trgovska akademija. Za ta dela je nakazanih 117 milijonov in 500 tisoč lir in jih bo izvedlo podjetje Andoli iz Trsta.

Poslopje je res potrebno, saj se klasična in realna gimnazija že od ustanovitve leta 1945 nahaja v zasebnih, neprimernih prostorih v ul. Lazzaretto Vecchio.

Nabrežina:

OBČINSKI PRORAČUN ODOBREN

Na torkovi seji devinsko-nabrežinskega občinskega sveta se je zaključila razprava o proračunu tekočega leta. Iz izjav odbornika za finance Markoviča je bilo razvidno, da je odbor sprejel domala vse popravke in predloge, ki so jih med razpravo iznesli razni svetovalci. Zato je bil postavljen na glasovanje predlog proračuna, ki predvideva 80 milijonov 181 tisoč lir dohodkov in 114 milijonov 917 tisoč lir izdatkov, tako da znaša primanjkljaj, ki naj ga poravnata državna uprava, 34 milijonov 736 tisoč lir. Ta predlog so odobrili vsi svetovalci, razen treh predstavnikov Kršč. demokracije, ki so glasovali proti.

Od novih predlogov omenimo zlasti zahtevo svetovalca D. Legiša, da se namestita dva nova cestarja za potrebe Devina in Selsjana, predlog svetovalca J. Terčona, da se zviša postavka za popravilo cerkvenih poslopij, zahtevo dr. Škerka, da se nakaže več denarja za občinsko knjižnico in sodne stroške in predlog dr. Floridana, naj se nabavita dva nova pisalna stroja za industrijsko šolo v Nabrežini.

Važna sprememba

Kot znano, je bilo s sredstvi iz gospodarskega načrta v Nabrežini pred leti zgrajeno veliko poslopje, v katerem bi morali najti zavetišče za delo več nesposobni in oskrbe potrebni občani. Poslopje pa ni pričelo služiti svojemu namenu, ker ni bilo denarja za opremo in redno vzdrževanje. V zadnjem času pa se je tudi izkazalo, da je zaradi spremenjenih socialnih in gospodarskih razmer v vsej občini le prav malo oseb, ki bi lahko našle zavetje v tem posloju.

Zaradi tega se je v torek ogromna večina občinskih svetovalcev strinjala s predlogom, naj se poslopje tako preuredi, da bo v njem lahko imela svoje prostore nabrežinska industrijska strokovna šola. Ta se namreč sedaj nahaja v stari stavbi na nabrežinskem trgu in v pretesnih prostorih, ki nikakor niso več primerni za pouk.

Tudi ta predlog je bil odobren z veliko večino glasov. Pri glasovanju so se namreč vzdržali le trije demokristjanski svetovalci.

NOVI PREDSEDNIK SODIŠČA

V soboto je uradno nastopil službo novi prvi predsednik tržaškega prizivnega sodišča dr. Vincenzo Carpanzano. Ob tej priložnosti je bila na sodišču kratka slovesnost, ki so se je udeležili vsi glavni tržaški oblastniki.

Dolina:

TRADICIONALNI VAŠKI PRAZNIK

Dolinski fantje in dekleta se že pripravljajo na tradicionalni vaški praznik, ki bo v nedeljo, 7. t. m. Fantje so najbrž že določili, katera češnja bo postala letos njihova »žrtev«, a vse to je še strogo tajno. Tako imenovani »mlaj« bo postavljen v zgodnjih nedeljskih urah, popoldne pa bo običajni ples.

Letos bo igral domači »Dolinski kvintet«, pela pa bosta Darko in Darjo, ki sta znana tudi širši tržaški slovenski javnosti.

Omeniti je nadalje treba, da bodo ob tej priložnosti priredili razstavo domačih vin, tako da je poleg muzike in plesa poskrbljeno tudi za dobro kapljico.

Razstava bo odprta tudi v ponedeljek. Plesna prireditelja bo ta dan od 20. do 24. ure. V primeru slabega vremena pa se celotna prireditev prenese na nedeljo, 15. maja.

Salež:

UREJEVANJE VAŠKIH POTI

Pred dnevi so delavci Selada pričeli urejevati stranske poti v naši vasi. Najprej bodo popravili odtočne kanale in nato bodo poti asfaltirali. Za ta dela so na razpolago trije milijoni, kar je gotovo dovolj za izvedbo celotnega načrta.

Zaradi ugodnega vremena tudi tukajšnji kmetovalci pričakujejo dobro letino sena. Na splošno ugotavljajo, da je letina zgodnja, saj se deteljščica ponekod že lahko kosijo. Vse to je razveseljivo, kajti lani smo imeli slabo letino sena in marsikateremu živinorejcu je že zmanjkala krma.

VOLITVE NA VSEUCILIŠČU

Tržaški vseučiliščniki se te dni pripravljajo, da izvolijo svoje strokovno predstavništvo. V volilni boj bo kot običajno poseglo šest kandidatnih list, med njimi tudi slovenska lista Adrija.

PODJETJE ARRIGONI

Ker je grozila nevarnost, da bo tržaški oddelek podjetja Arrigoni prenehal poslovati, so uradniki pred več kot tednom dni kratkomalo zasedli prostore ravnateljstva na trgu Dalmazia. S tem skušajo med drugim preprečiti premestitev uradov v notranjost države. V znak solidarnosti sta obe največji sindikalni organizaciji napovedali splošno stavko. Doslej pa še ni znano, kdaj bo stavka in koliko časa bo trajala.

NOVI FAŠISTI NA DELU

V prostorih tržaške Trgovinske zbornice je italijanski publicist prof. Elio Apih v torek predaval o temi »Julijska krajina v fašistični dobi«. To je bilo eno izmed predavanj, ki jih prireja Združenje šolnikov italijanskih srednjih šol z namenom, da seznanijo mlajši učeči se rod s predvojno in medvojno italijansko stvarnostjo in zlasti z nastankom ter razvojem fašizma.

Zanimiva in stvarna govornikova izvajanja pa niso bila vseh manjši skupini mladih poslušalcev, ki so očitno še okuženi s fašistično miselnostjo. Ti so namreč že med predavanjem začeli motiti govornika in na koncu celo preprečili razpravo.

Večina udeležencev pa je odločno nastopila proti razgrajajem in bi jih celo nagnala iz dvorane, če bi ne bilo policije. Razgrajaji so se v določenem trenutku umaknili in pričeli peti fašistične pesmi ter seveda glasno vpili »dol s Slovenci«, »ven z njimi« itd.

Upamo, da to pobalinsko razgrajanje ne bo vzelo poguma prirediteljem predavanj, temveč jih še bolj utrdilo v prepričanju, kako je pravilno in potrebno, da se zlasti mlajši rod natančno seznanijo z režimom, ki je povzročil toliko gorja predvsem v naših krajih.

TRŽAŠKI VELESEJEM

Običajni tržaški velesejem, ki je trinajsti po vrstnem redu, bo odprt od 21. junija do 5. julija. K otvoritvi bo prišel predsednik vlade Fanfani. Svojo udeležbo je prišlo dosti evropskih in afriških držav. Sejem bo imel sedem oddelkov. Jugoslavija bo kot po navadi udeležena predvsem z lesno proizvodnjo. V zvezi z velesejemom bodo tudi raznovrstni kongresi; med temi tudi za kino in televizijo. Trgovski krogi poudarjajo, da ima tržaški velesejem v glavnem samo posredovalno vlogo med Podonavjem in Srednjim vzhodom, ker ni mogoče pokazati kaj svojega.

Beneška Slovenija

ČEDAD

Prehitra vožnja avtomobilista in motociklista je pred kratkim spet terjala nove žrtve. Skozi Čedad sta na cesto proti Fojdi drvela 24-letni Ferruccio Caruzzi; na zadnjem sedežu se ga je oklepala 18-letna zaročenka Marina Nimis iz Fojde. Nasproti jima je pridiral z avtom 22-letni Pij Medves iz Čel pri Prapotnem, ki je prišel izza ovinka. Mladenko je zgrabilo vozilo za noge in jo treščilo na asfalt. Na tla je zletel tudi motorist. Marina se je precej hudo pobila po glavi in nogah. Način sedenja na zadnjem sedežu z nogami vstran je zahteval že več žrtev, zato bi ga bilo umestno prepovedati.

SPETER SLOVENOV

Na tukajšnjem učiteljišču se je prejšnji teden pripetila nesreča. Dijaki so imeli na dvorišču telovadbo. Metali so tudi disk. Pri vaji je nepreviden dijak zagnal težko ploščo malo vstran, da je zadela sošolca Leonarda Turelo naravnost v glavo. Ranjenca so prepeljali s počeno lobanjo v bolnišnico, a je po 9 urah umrl, ne da bi se zavedel.

Pri nezgodi je žalostno tudi to, da je bil 14-letni deček skoro sirota. Oče mu je umrl. Revna mati pa mora v Švici služiti. Pritrgovala si je od skromnega zaslužka, da je pošiljala fantu denar za šolanje. Zdaj so vsi upi uboge matere splavali po vodi.

GORENJI BRNAS

Iz Grosseta v toskanski pokrajini smo prejeli posebno novico. V tistem mestu živi že dolgo let naš rojak dr. Ciro Blažutič. Deluje kot profesor, dušni pastir in organizator v tamkajšnji stolni cerkvi. Te dni je bil imenovan za stolnega kanonika. Novi prelat je brat dveh odličnih duhovnikov, in sicer patra Marka, vodje katoliških misijonov v Bangkoku v zadnjeindijski deželi Taj, in gospoda Fortunata Blažutiča, ki

VOLITVE

Volilno gibanje v Gorici je šele od včeraj dalje prešlo v živahnejšo dejavnost. Stranke so že vložile kandidatne liste. Prvi so bili novofašisti in socialni demokratje. Včeraj so pa objavili imena še z ostalih kandidatnih seznamov.

Pri občinskih volitvah v Gorici nastopajo poleg omenjenih dveh strank še te italijanske: komunistična, socialistična, krščansko demokratska, liberalna in monarhisti. Na listi italijanske socialistične stranke kandidira tudi osem Slovencev, med temi prof. Viktor Vižintin, bivši urednik »Soče« Ivo Marinčič, vseučiliščnik Sancin in na spodnjih mestih ostali. Nosilec komunistične liste je dr. Battello, za njim pa je Miladin Černe.

Druge italijanske liste niso vzele na sezname nobenega Slovenca. Krščanska demokracija je postavila 39 imen. Nekateri prejšnji kandidati, med temi župan Bernardis so izpadli. Med monarhisti je znova odvetnik Pedroni, poleg njega pa še grof Formentini, ki bi rad postal svetovalec v Gorici in obenem župan v Steverjanu. Izmed znanih oseb na listi liberalcev je odvetnik Blessi.

Poleg naštetih italijanskih strank je vložena tudi lista Slovenske demokratske zve-

ze in Katoliške skupnosti z znakom lipove veje. Na seznamu dvajsetih kandidatov so dr. Kacin in hči, dr. Sfiligoj, prof. Andrej Makuc itd.

Za pokrajinske volitve so prijavljene kandidatne liste komunistov, socialistov, misovcev, krščanske demokracije, socialnih demokratov, republikancev ter slovenska lista. Na zadnji kandidirajo povečini iste osebe kot za občinski svet v Gorici. V Krminu in Romansu je postavljen za kandidata lesni industrialec iz Krmina Ivo Princič. Steverjanski župan Podveršič kandidira v gradiščanskem okraju, dosedanjega svetovalca dr. Makuca so pa postavili za Ronke in Foljan. Kacin je kandidat za Faro in Koprivo ter Gorico I, 3, medtem ko kandidira odvetnik Sfiligoj v Gorici II. ter v Tržiču.

Začeli so se tudi volilni shodi. Prvi so še bolj slabo obiskovani. Proti koncu volilne borbe pa napovedujejo prihod političnih prvakov iz Rima, med temi tudi Fanfanija.

STEVERJAN

Tudi v naših vaseh se je že začela opaziti volilna mrzlica. Može in fantje že stikajo glave ter se menijo o bližnjih občinskih volitvah. Kot pri prejšnjih volitvah sta tudi sedaj bili postavljeni dve kandidatni listi. Prva ima za stebre dosedanjega župana Podveršiča in podžupana Trpina. To listo podpirajo tudi člani Kmečko-delavske zveze. Druga volilna skupina je sestavljena iz volivcev, ki bi jih lahko označili kot pripadnike bivše fronte.

Pojavila pa se je še tretja lista, ki je de te barona, ali kakor ga nekateri italijanski listi imenujejo grofa, Formentinija. Bivši graščak se je že dolgo časa trudil, da bi dobil besedo v steverjanski občini. Baron ali grof se je skušal uveljaviti z raznimi slikarskimi prireditvami in osmicami na grajskem dvorišču. Ker te vabe niso dovolj vleklo občinarjev, je sklenil, da bo pa županoval. Našel je res dvanajst kaveljnov, od njega odvisnih ali neodvisnih, ki so dali svoja imena na baronsko listo.

OSLAVJE

V nedeljo in v ponedeljek je bilo pri nas precej živahno. Iz raznih krajev Italije so prihajale skupine obiskovalcev h kostnici na oglede in počastite padlih. Pripeljalo se je mnogo bojevnikov iz severne Italije. Med temi smo opazili tudi več gruč dijakov v spremstvu profesorjev.

Ob takih številnih obiskih se vidi, da bi bila potrebna na trgu pod spomenikom večja skrb za ureditev prometa. Turisti čutijo tudi pomanjkanje kake okrepčilnice, ker je pot mimo spomenika k zgornjima gostilnima dostikrat zaprta; ovinek z avtobusi po ozki in slabo asfaltirani cesti se jim pa zdi preneroden. Z malo prizadevanja bi se dal tudi pri nas dvigniti tujski promet.

GABRIJE

Cestni ovinki od vipavskega mosta pri Rupji do gostilne na vrhu klanca že kar sloviyo zastran prometnih nesreč. V nedeljo zvečer se je ta žalostni sloves spet potrdil. Iz Gorice se je peljala na Fiatu 1100 druž-

Iz Goriške

ba tržaških izletnikov. Vozil je tehnični mojster pri družbi Telve 45-letni Zigiotti iz Trsta; pri njem je sedela žena Ana, na zadnjih sedežih pa njegov 80-letni oče in mati. Blizu gostilne pri Tinkotu je počilo zadnje kolo, avto je zasukalo, da je treščil ob skalno steno pri cesti. Vozilo se je kar zmečkalo. Vse štiri osebe so pa hudo ranjene. Najbolj je poškodovana tehnikova žena, ki si je zlomila nogo in se močno ranila po obrazu.

SKRILJEVO

Vaščani te odročne vasice na skrajni briški meji smo že od pamtiveka pogrešali zdravo pitno vodo. Morali smo jo zajemati v odprtem studencu, nekakšni mlaki kraj ceste. Marsikatera bolezen je nastala prav zaradi pomanjkanja zdrave vode.

V nedeljo je pa bil tudi za nas praznik. Prišli smo do vode! Dopoldne je bil slovesno otvorjen novi vodovod. Svečanosti so se udeležili pokrajinski in krajevni oblastniki in domači župnik g. Zorn. Po županovem pozdravu je imel goriški prefekt Nitri nagovor, v katerem je izrazil zadovoljstvo, da so prebivalci vendarle učkali prepotrebni napredek — vodovod.

Ko smo vaščani gledali, kako je pritekla voda iz novih pip, smo si zaželeli, da bi vsi prisotni oblastniki, katerih ni bilo malo, videli tudi druge naše potrebe in težave. Menda jim ni nihče razložil, da samo z vodo še niso rešena naša gospodarska vprašanja. Okoli poldne je bila enaka slovesnost, samo da še v večji meri, tudi pri Rutarjih.

GORICA

Zadnji april je bil v Gorici dan cestnih nesreč. Sirena Zelenega križa je v nedeljo kar štirikrat tulila po ulicah. Huda nezgoda se je pripetila na Travniku pri ovinku v ulico Roma. Avto znane goriške pekarnarje Hojak je trčil v motociklista Bruno Sumelija. Pri tem je delavca neslo deset metrov po tlaku tako, da se je prav močno pobil po lobanji in na sencah. Vozaču Bresanu se ni pa nič zgodilo.

Druga nesreča se je prigodila blizu pokrite tržnice. Iz dvorišča policijske vojašnice je prihajal mali tovornjak. V tistem hipu sta pa na motorju privozila v smeri proti Korzu 45-letni vratar v Safogu Marcon in 14-letni dijak Venturini. Ko sta se skušala umakniti, je zaneslo motor in sta oba zletela na tla. Tudi ta dva je Zeleni križ odpeljal v bolnišnico.

JAMLJE

Po dolgem času tudi v naši vasi vstajajo iz tal nove zgradbe, potrebne za versko in kulturno življenje prebivalcev. Pred kratkim smo dobili novo šolsko poslopje. Manjka pa še vedno župnišče.

Zdaj se bo pa tudi to vprašanje uredilo. V ponedeljek po veliki noči je domači župnik že blagoslovil temeljni kamen za novo župnišče. Moderna stavba bo zidana po načrtih goriškega arhitekta Riavisa. Dela so se že pričela. Domačini so z veseljem obljubili, da bodo prispevali za zidavo. Zatorej upamo, da bo v kratkih mesecih stavba pod streho.

- Kanalška dolina

župniku je že nekaj let v Srednjem med Beneškimi Slovenci.

Medtem ko čestitamo novemu cerkvenemu dostojanstveniku, izrekamo čestitke tudi staršem, ki so naši revni deželi dali tako vrle sinove. Bog nam daj še mnogo takih družin!

PONTEBA

Ko so pred nekaj dnevi premikali na postaji v Pontebi tovrne vozove, je premikač zaslišal iz vagona, natovorjenega z zmrznjenim mesom, močne udarce na steno. Odprejo vrata in iz voza, ki je privozil iz Jasijskega Romunskem skoči zmršen in shujšan človek. Zaprosil je za politični azil in se legitimiral kot 45-letni Vazilij Baisiu iz Romunije. Na policiji je pripovedoval svojo pot. Po poklicu je bil železničar. Zaradi političnega prepričanja so ga zapodili iz službe in zaprli. Končno se je odločil, da pobegne. Skrnil se je v hladilni voz, kjer si je pripravil nekaj živeža in samovar za čaj. Na dolgi desetdnevni vožnji je beguncu zmanjkalo živeža in se je zadnje dneve moral hraniti le s koščki ledu. V domovini je pustil družino, ki bo gotovo morala trpeti zaradi očetovega bega.

PUŠJA VAS

Pri kraju Portis nad Pušjo vasjo (Venzona) se je v soboto zgodila huda avtomobilska nesreča. Trgovski potnik Franco Anelli iz Milana se je v soboto vračal s krožnega potovanja iz Rezijske, kjer je ponujal ure in zlatenino. Na mostiču čez potok Fontanis je zdrknil deset metrov globoko v narastlo strugo. Treščil je tako nesrečno na grušč, da se je njegov avto docela razbil. Mladega 25-letnega trgovca so izvlekli iz zmečkanega železja vsega ranjenega. Pol ure po nesreči je ranjenec umrl v bolnišnici v Huminu. Škoda je precejšnja, ker je voda odnesla nekaj kovčkov z zlatenino naravnost v deroči Tilment.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Atom, vesolje, človek in vest

V hipu, ko to pišem, se v Združenih državah mrzlično pripravljajo, da poženejo s Cap Canaverala v vesolje prvega Američana. V Sovjetski zvezi in satelitskih državah pa triumfalno vozijo v sprevo-dih Rusa Gagarina, ki je prehitel Američana v obkrožitvi Zemlje izven njenega težnostnega polja. Navdušenje sovjetskih množic in posebno še vodilnih ljudi je nepopisno. V Gagarinu vidijo ne le prvega astronava, ampak — vse tako kaže — tudi prvega predstavnika nekake nove človeške rase, ki bo zavzela vesolje.

Ko prebiramo te vesti, imamo občutek, kot da so Rusi opijanjeni od navdušenja. Gagarinovemu poletu v višave pripisujejo še poleg njegovega stvarnega tehničnega in znanstvenega pomena tudi velkanski simbolni, lahko bi rekli, filozofski pomen, ki ga je omenil le malokateri zahodni komentator in so ga prezrli celo katoliški časnikarji in filozofi. Očitno je namreč, da pomeni Sovjetom Gagarinov polet v vesolje novo potrditev človekove in ne božje vsemočnosti, nov dokaz, da ni Boga, začetek razkrivanja vesolja, med katerim po njihovem trdnem prepričanju človek spet ne bo srečal Boga in bo s tem dobil nov dokaz, da ga ni in da človek lahko shaja brez Boga.

JE RES MISLIL NA HRUŠCEVA?

Ko smo brali o Gagarinovem poletu, smo se spraševali, kaj je vendar razmišljal, ko je s silovito brzino, a dozdevno vendarle silno počasi krožil okrog Zemlje in jo gledal kot sinjo oblo površino. Ali je res mislil samo na Hruščeva in na zmago sovjetskega sistema? Ali mu ni postalo vsaj za hip tesno pri srcu, ko se je znašel v ogromnem prostoru, ki ga lahko označita le besedi veselje in večnost, in ga ni morda obšel vsaj za drobce sekunde mrzel srh, ko je začutil bližino večnosti in Boga? Tega ne bomo najbrž nikoli zvedeli. Tudi če je bilo tako, o tem ni govoril in ne bo smel govoriti. A tudi če bi govoril, njegovih besed ne bodo zapisali. Poskrbeli bodo, da se bodo izgubile v vetru.

Res je, da se je začel z Gagarinovým poletom v vesolje nov vek človeške zgodovine, vek, ki še nima imena. Novi vek ga ne moremo imenovati, ker smo imenovali tako dosedanji vek. Za nas bo ostal samo podaljšek novega veka. Od tega ga bodo odmejili in mu dali ime šele tisti, ki bodo prišli za nami, morda šele čez sto ali še več let. Toda motijo se tisti, ki mislijo, da se je s tem bistveno spremenil človekov odnos do duhovnega sveta in da pomeni ta uspeh dokaz za pravilnost določenega ideološkega in političnega sistema.

Najvažnejši datum svetovne zgodovine bo ostal še naprej datum Kristusovega rojstva. Revolucijo, edino veliko in resnično revolucijo v duhovnem redu stvari je povzročil samo utelešeni Bog. Njegov nauk o ljubezni do Boga, do bližnjega in resnice je veljal pred odkritjem Amerike prav tako kakor po njem in velja danes po človekovem prodoru v vesolje prav tako kakor pred njim. Nič se ni spremenilo. Za Gagarina velja deset božjih zapovedi prav tako kakor za tistega, ki v svoji primitivnosti še verjame, da je Zemlja ploska in središče sveta. Če zreduciramo kljub vsemu navdušenju dogodek na njegova realna razmerja, moramo priznati, da je pač bil dosežen nov znanstveni uspeh, ki bo velike važnosti za nadaljnji razvoj človeštva, da pa v bistvu ne pomeni nikakega resničnega presenečenja. Človek je pač izkoristil vsoto fizikalnega, kemičnega in matematičnega znanja, ki si ga je že pridobil, in začel poganjati svoje mogočne stroje vertikalno, ko jih že sto let poganja horizontalno. Nikakega dvoma ni, da bodo ljudje čez nekaj desetletij pristajali na drugih planetih našega sončnega sistema, in verjetno je, da bodo čez stoletja in tisočletja stopili tudi na planete drugih ozvezdij, če ne bodo prej sami sebe uničili z atomskimi eksperimenti in morda še s čim strašnejšim.

LE MORALNE MEJE

Toda čim dalje bodo prodirali, tem bolj se jim bo tudi razodevala veličina Boga in veljavnost njegovih moralnih zakonov. Človek bo ostal vedno silno, silno majhen pred božjim stvarstvom in te svoje majhnosti se bo moral toliko bolj zavesti, čim bolj

bo njegova zavest sposobna, da si predstavi veličino vesoljskega prostora in množic svetov v njem. Danes si tega normalna človeška zavest kljub vsem naporom ne more realno, plastično predstavljati. To ve le kot neko abstraktno znanje, kot dejstvo, kot matematični aksiom, ne da bi ga skušala razjasniti in doumeti. Toda ko se bodo ljudje spuščali z enega planeta na drugega, bodo vsaj nekateri zaslutili vso veličino stvarstva in bodo postali ponižnejši. Začutili bodo Boga, kakor ga ni morda človek iz narave še nikoli zaslutil, razen tistih znanstvenikov, ki prodirajo v nasprotno smer kot astronomi, v mikrokosmos atoma, v neskončne skrivnosti najosnovnejše strukture materije, kjer se že izgublja meja med materijo in čisto silo in kjer prehajata svet atoma in vesolje v eno.

Bog človeku ni postavil niti geografske meje niti meje v hitrosti in vesoljskih razdaljah. Postavil pa mu je moralne meje. Le preko teh ne sme, pa naj je to astronom, znanstvenik ali najnevednejši pastir.

Po vsem tem se nam zdi, da bi človeštvo ne smelo zganjati toliko zmagoslavne hrupa ob novem uspehu svoje tehnike. Ta je zdaj tako razvita, da so poleti v vesolje nekaj logičnega, kakor je bil pred šestimi desetletji logičen polet bratov Wright, ko

Zvočna žoga

Neki londonski obrtnik je iznašel zvočno žogo, ki omogoča tudi slepim otrokom žoganje. Njegovo iznajdbo je izpopolnil »Royal National Institute for the blind« v Londonu. V žogi je nameščen zvočni mehanizem, ki ga poganja električna baterija. Baterija se izčrpa po dvanajstih urah, a jo je zelo lahko zamenjati. Za slepe otroke je ta iznajdba izredne moralne vrednosti.

Ignorantstvo

Tržaški dnevnik »Il Piccolo« je objavil (31. marca 1961) dopis, na katerega nas je šele zdaj nekdo opozoril in v katerem se neki M. L. pritožuje zaradi tega, ker so se razširili glasovi, da bodo italijanski dijaki, ki so stavkali proti »bilingvizmu« in zaradi tega izostajali iz šole, disciplinsko kaznovani. Dopisnik očita prosvetnemu ministru nerazumevanje za »patriotizem« dijakov, ki so hoteli samo braniti italijanstvo Trsta; to bi bilo ogroženo, če bi bil uresničen memorandum.

Do tu nič nenavadnega. Toda potem najdemo trditve, ki kaže tako ignorantstvo, da mu ga ni para. Dopisnik namreč trdi, da je z uveljavljanjem memorandumov (!) nastal absurd, da obstoji v Trstu edina slovenska srednja šola sploh, ker da obstajajo v sosedni Jugoslaviji samo hrvaške in srske srednje šole.

Ne čudimo se, če kaže tako popolno neznanje o razmerah v deželi, ki se začne le nekaj kilometrov od Trsta, kak misovski dijaček, ki se je skrtil za tiste začetnice: od dijakov, ki izkoristijo vsako priložnost, da izostanejo iz šole, pač ni mogoče pričakovati kakega resničnega znanja, niti zdaj in na žalost niti pozneje. Čudimo pa se, da niti pri »Piccolu« ni nikogar, ki bi stvari bolje poznal. Uredniki dnevnika, ki izhaja v Trstu, bi pa le mora toliko poznati razmere v sosedni državi, da bi vedeli, da so v Sloveniji že od leta 1918 vse šole samo slovenske. Pa tudi v Trstu smo imeli svoje srednje in osnovne šole že davno pred memorandumom.

Lojze Spacal — Kraška žena

sta razpolagala s prvim dovolj močnim motorjem in zadostnim aerodinamičnim znanjem, in kot je bil pred dobrimi tremi desetletji logičen Lindberghov polet preko oceana. Tehnika napreduje v geometrijski postopici in čez tisoč in nato čez deset tisoč in potem čez stotisoč let bodo ljudje razpolagali s tehničnimi sredstvi, ki si jih danes niti najbujnejša fantazija ne more predstavljati. Toda v cerkvah bodo duhovniki še prav tako učili krščanski nauk, prav tako bodo grešniki poklekali v spovednice in prav tako jim bo odleglo, kadar jim bo duhovnik dejal: Odežem te tvojih grehov... Človekova vest bo ostala ista. Če pa ne bo imel več vesti, bo prenehali biti človek in tedaj bo kot pošast z lastno tehniko uničil samega sebe.

Kam se je izgubil „se“?

Pod vplivom srbobhrvaščine začnajo vedno številnejši Slovenci, ki ne obvladajo popolnoma pravil materinega jezika, opuščati pri povratnih glagolih »se«. Primerov za to bi lahko našli desetine, zlasti v ljubljanskem tisku, da ustnega govora niti ne omenjamo. Posebno neprijetno pa je slišati tako skvarjeno slovenščino tudi po radiu. Tako nas je n. pr. zelo neprijetno prizadelo, ko je napovedovalec nekoč pri poročilih, govorec o trčenju dveh tovornih vlakov, povedal, da so vagoni iztirili, namesto da so se iztirili.

Vagone lahko iztiri nekdo drug, n. pr. atentator, če pa skočijo s tira zaradi nesreče, se iztirijo. In ta glagol obravnava tudi Slovenski pravopis na strani 253, kjer stoji tudi križec za »vlak je iztiril«.

Nekateri listi tudi napačno uporabljajo glagol začeti; n. pr. začela je atomska doba, namesto začela se je... Kdor hoče pisati za časnike, bi moral vsaj korektno obvladati slovenščino.

VELIKANSKO DELO

Pri veliki italijanski založbi UTET je izšel prvi zvezek italijanskega slovarja »Grande dizionario della lingua italiana«. Urejuje ga znani glotolog Salvatore Battaglia. Delo bo izšlo v osmih velikih zvezkih po 900 strani na treh stolpcih.

Kako na široko je zamišljen jezikovni slovar nam pokaže že samo črka »A«; pod njo je zapisanih 12934 besed z razlago. Naslednji zvezki bodo izhajali v premorih po 18 mesecev. Cena prvega zvezka znaša kar 18.000 lir, ker je besednjak tudi po opremi razkošen.

Ista torinska založba je točno pred 100 leti izdala podoben slovar pod vodstvom pesnika Tommasa. Sedanji slovar seveda prekaša po vsebini, obliki in sestavi vse, ki so doslej izšli, in sicer tudi slovar, ki ga je izdala akademija Crusca.

GOSPODARSTVO

Odločilni mesec za zaščito rastlin

Od vseh mesecev je maj najvažnejši za zaščito rastlin pred različnimi glivičnimi obolenji in živalskimi škodljivci. Ti se namreč začnejo pojavljati v tej dobi in kdor jih hoče učinkovito zatirati, se mora tega dela lotiti že v samem začetku.

1. **Pri trtah** smo že morali nastopiti z žveplanjem proti oidiju. Kdor še ni žveplal, naj trte oprasči z navadnim žveplom. Če pa se je zaradi zanemarjenega žveplanja že pojavil oidij, ne pomagata niti navadno niti koloidno žveplo, ker žveplo bolezen samo preprečuje, a je ne zdravi. Za zdravljenje je potreben Karathane, katerega raztopimo po 100 gramov v 100 litrih vode. S to raztopino poškrupimo trte, ki jih je napadel oidij. Računajmo tudi, da bomo morali v kratkih dneh škropiti proti peronospori: za 100 litrov škropila potrebujemo $\frac{3}{4}$ kg modre galice z ustrežno količino apna, ali 200 gramov asporja. Na trtah je sedaj precej listov zavrtih v cigarete — smotke. To je delo trtinega zavijačca ali trtjona. Proti njemu nimamo drugega sredstva, kot da pobereмо smotke in jih vržemo v ogenj (ne v gnoj!).

2. **Na breskvah** se pojavlja kodra s smoliko. To je posledica nezadostnega zimskega škropljenja. Sedaj poškrupi s sredstvom mezene. Za 100 l vode potrebujemo 250 g mezene. S tem škropilom se borimo tudi proti škrlupu. Ta pa ne napada samo breskev, marveč vse sadno drevje, posebno jablane in hruške. Zato je zelo koristno, da tudi te peškarje poškrupimo z mezenom. Še važnejše pa je, da jablane in hruške poškrupimo proti zavijaču, ki povzroča črvičnost sadja. Pri tem pomnimo, da se vse samice zavijača ne pojavijo hkrati in zato ne zadostuje samo eno škropljenje, marveč ga moramo ponoviti vsakih 10 dni vse do konca junija. V enem hl vode raztopimo ali 200 gramov gesarola 50 ali 400 svinčenega arzenata ali carposana. Proti črvičnosti češenj moramo škropiti, ko plod začne bledeti, to je ko začne izgubljati svoje zeleni-

o in preden se pojavi rdečilo. Edino učinkovito sredstvo proti črvičnosti češenj je »rogor«.

3. **Na njivi** moramo predvsem ščititi krompir. Krompirjevec ali koloradar se je že pojavil in ga uničujemo z gesarolom za škropljenje in prašenje, s svinčnim arzenatom in drugimi sredstvi, katerih je mnogo v trgovini. Krompir pa moramo ščititi tudi pred peronosporo, proti kateri uporabljamo ista škropila kot pri trtah.

4. **Na sadnem drevju**, na vrtnicah in drugih lepoticnih grmičih, na cvetlicah v loncih (cinerarije, gorečke itd.) kakor tudi na fižolu je vse polno listnih uši. Najučinkoviteje jih uničujemo s carposanom, toxfidom in podobnimi sredstvi. Paziti pa moramo, da s carposanom prenehamo škropiti vsaj 3 tedne, preden začnemo uporabljati sadje za človeško ali živalsko prehrano. Strupenost toxfida navadno ne traja več kot 3 dni.

PRIHODNJA TRGATEV

je še zelo daleč, a se že opaža njen vpliv. Sklepajo namreč, da bo prihodnja trgategv bolj pičla, ker je manj zaroda kot navadno. Zaradi tega so se v notranjosti države dvignile cene vsemu boljšemu in trpežnemu vinu. Za šibka in zato malo trpežna vina pa ni zanimanja. To opažamo tudi pri nas. Zato pa je toliko osmic. Saj ni druge pomoči.

ŽENA IN DOM

VARČEVANJE MOČI

Vsestransko delo vsake gospodinje zahteva hudo izrabo telesnih moči. Velika prenapetost dnevnega dela v hiši vodi k pretirani izčrpanosti. Prvi opomin so stalna utrujenost in bolečine v križu. Če teh znakov ne upoštevamo, sledijo kmalu drugi, kot so bolečine v nogah in živčna oslabeledost.

Vendar ne smemo dopustiti, da bi do tega prišlo. Raje prej pomislimo, kako si lahko olajšamo delo. V mnogih stvareh si lahko pomagata gospodinja sama, v drugih pa priskoči na pomoč družina. Tako lahko na primer izkoristimo vsako priliko, da si odpočijemo noge. Zgrešena je misel, da lahko samo stoji dobro delamo in da ni dosti vredna tista gospodinja, ki opravlja nekatera dela sede. Nasprotno, gospodinje, ki sede opravljajo določena dela, se toliko ne utrudijo in zaradi tega lahko opravijo več.

Pri marsikaterem delu lahko sedimo, na primer pri likanju, pisanju, lupljenju krompirja, čiščenju zelenjave, mešanju testa in podobno. Pri vseh teh opravilih moramo seveda pravilno sedeti. Telo naj ne bo upognjeno v križu, temveč v bokih. Pri tem moramo postaviti noge paralelno; če sedimo z nogami malo ukrivljenimi na O, kot to mnogokrat opazimo pri sedečih ženah, se s tem noge ne sprostito. S prekrizanimi nogami pa zaviramo krvni obtok.

Seveda mora imeti gospodinja pohištvo v pravil-

ni višini. Če sedimo pri mešanju testa na nizkem stolčku ali pa imamo pri likanju likalno desko previsoko, ni to noben počitek. Zelo primeren je vrteči stol, da lahko uravnamo višino po želji.

Ko sedemo k delu, si pripravimo vse potrebno orodje v dosegljivi višini, da med delom ne vstajamo neštetokrat.

Če opravljamo sede čimveč dela, varčujemo s svojimi močmi in preprečimo nezaželene posledice neracionalnega dela kot: boleče noge, slab krvni obtok in drugo. Posebno pa je važno eno: imeti moramo toliko energije, da vse to res izvedemo.

Kot smo že rekli, čeprav vsi vsak dan delamo, vendar o tem, kako je treba delati, pravzaprav malo vemo. Po svetu je o tem že precej napisanega. Naj navedemo deset splošnih načel: 1. Težiti je treba le za tistimi delovnimi gibi, ki so nujno potrebni, ker vsak odvečni gib pomeni nepotrebno porabo energije. 2. Gibi morajo ustrezati postavljenemu cilju. 3. Da se čim manj utrudimo, je treba izbrati čim ugodnejšo držo telesa. 4. Zagotoviti si moramo čim boljše in pravilnejše osvetlitev. 5. Živahen in enakomeren delovni ritem je manj utrujajoč kot počasen. 6. Ne pozabi na čim boljše razporeditev pri delu. 7. Kratki in pogostejši odmori so učinkovitejši kot daljši, a redki. 8. Poenostaviti delo in prihraniti čas. 9. Delati približno, ni nikoli pametno. 10. Biti točna pomeni prihraniti na času.

Čebelarstvo v Italiji

Iz uradnih podatkov izhaja, da je v Italiji okoli 700.000 panjev čebel in da je znala lanska (1960) proizvodnja vsaj 70.000 stotov medu in okoli 5.000 stotov voska. Uvoženih je bilo 6.748 stotov medu, približno polovica iz Argentine. Uvoz voska je znašal 1.176 stotov, največ iz Francije. Izvoz iz Italije je neznan. Cene medu niso zadovoljive, saj so mnogi čebelarji odstopili med po 160 do 180 lir za kg in le v redkih primerih po višji ceni kot 200 lir. Cene argentinskega medu so preveč pritiskale na domače cene. Čisti vosek se je lahko prodal po 750 do 800 lir, za slabšega pa se je dobilo znatno manj. Spomladanski roji so bili po 3 do 4.000 lir, ameriškanski panji s čebelami vred pa po 6 do 10.000 lir.

Zelo se je razvila proizvodnja matičnega mlečka. Velika podjetja, ki izdelujejo zdravila, vzdržujejo velike čebelnjake. Sedaj pa proizvajajo matični mleček tudi manjši čebelarji. Cena se je zelo znižala in niha danes med 300 in 350 liram za gram.

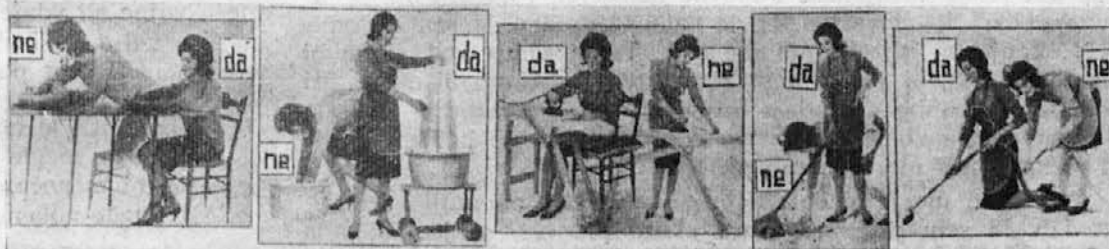
LEPA KRAVJA ČREDA

Zavod za kmetijske in živinorejske poskuse v Cremoni redi čredo 71 krav holstanske pasme ameriškanskega rodu. Lani (1960) je vsaka krava povprečno dala po 6467 litrov mleka. Krava Tossina se je otelila letos 2. marca in dne 30. marca je v 24 urah dala 47.6 kg mleka. Isti dan je dala krava Tazza 48.5 kg mleka. S temi količinami pa ni bil dosežen rekord, saj je krava Berta dne 11. aprila 1959 dala 51 kg mleka.

Te krave seveda dobivajo primerno in zadostno krmo. A samo v rokah umnega živinorejca so take krave velik kapital, kajti če so zanemarjene, dajejo manj dobička kot naše domače.

IV. svetovni kongres za gnojenje v Opatiji

Tudi taki kongresi se prirejajo in so zelo važni, saj se na njih razpravlja o najvažnejšem vprašanju, ki zanima človeka: kako dvigniti proizvodnjo hrane za človeštvo, ki se zelo hitro množi. Pravilno gnojenje pa je prvi pogoj za uspeh. Od 9. do 12. maja bo v Opatiji (pri Reki, Jugoslavija) mednarodni kongres za gnojenje in bo že četrta te vrste. Najvažnejša vprašanja bodo obravnavali izvedenci, od katerih trije iz Jugoslavije, 2 iz Francije in po eden iz Italije, Nemčije in Holandske. Vsakemu glavnemu predavanju bo sledila razprava. Dvanajst krajših predavanj bodo imeli italijanski delegati, med katerimi je 6 vseučiliških profesorjev, drugi pa so ravnatelji kemičnih zavodov, eden pa ravnatelj kemičnega oddelka družbe Edison, ki je družba z največjim delniškim kapitalom v Italiji (200 milijard lir).

22.

Priredil R. B.

STRTA SRCA

»Se nekaj pisem moram pregledati.«

»Že vem, že, da je vse v redu,« jo je pohvalil ravnatelj. Z veseljem jo je gledal, kako postaja vsak dan lepša. Njena ljubka postava, okrogel obrazek v vencu črnih las in dvojne velikih oči, ki so se odsevale kot kristal gorskega jezera, vse na njej je dihala svežino in preprostost. Zнала se je okusno, a ne dražljivo oblačiti.

Ravnateljeva pohvala ji je pobarvala z rdečico obraz nad vitkim vratom.

»Moram pohiteti s pismi, da ne bodo čakala do ponedeljka. Čakam še na dopis iz Tunisa.«

»Saj res, gospodična. Če utegnete, opravite še tisto. Toda... malo mučno mi je, če vam ukradem sobotni počitek.«

»Nikakor, gospod ravnatelj,« se je branila »prav rada ostanem tudi popoldne.«

»Lepo od vas,« je odvrnil, »pričakujem namreč poslovni obisk. Pomagati mi boste morali. Prišel bo naslednik našega zastopnika Kramerja.«

»Za katero mesto ste ga namenili? Za Rio ali San Paolo?«

»Tako je, gospodična Delica. Mlad, a kljub temu zelo sposoben. Njegova izobrazba in družina mi tudi dajeta jamstvo, da bo sposoben naslednik našega zastopnika.«

Ravnatelj Balmen je pogledal na uro.

»V 20 minutah bo tukaj gospod Dornik, tako se imenuje. Želim, da ste tudi vi prisotni. Morda bo treba kaj zapisati.«

»Rade volje, gospod ravnatelj. Poprej bom pa še pošto pregledala.«

»Kar opravite,« je zadovoljno pogledal ravnatelj za brhko deklico.

Točno ob minuti je nekdo potrkal na vrata Deličine pisarne. Ko je ugledala prišleca,

jo je prevzel neznan občutek. Njegov prijazen pogled je počival na njenem obrazu, a ni bil vsiljiv. Kako vse drugačen je bil kot pri drugih gospodih, ki so kar požirali njeno postavo in jo vabili na večerje.

»Moje ime je Ralf Dornik,« se je predstavil.

»Gospod ravnatelj vas že pričakuje,« je prijazno odgovorila. Na tihem jo je pa jezilo, ker se je čutila v zadregi.

»Morda nisem zamudil?«

»Nikakor ne, točni ste do minute, gospod Dornik. Prosim!« Šla je proti ravnateljevi sobi. Tedaj so se pa že odprla vrata.

»Ali sem prav slišal, gospod Dornik?« je vprašal ravnatelj. »Tako dobro sem si zapomnil vaš glas.« Delica je v zadregi zrla v tla. Ravnatelj ji je pa očetovsko položil roko na ramo in jo je predstavil:

»Moj najboljši sodelavec! Z gospodično Delico Ferjanovo bosta, če se bomo domenili, izmenjavala dokaj poslovnih pisem.«

»Prav vesel bom,« je vljudno odgovoril Dornik. »Prijetno je prejemati iz domovine tudi poslovna pisma in še posebno, če veš, kdo jih piše.«

Balmen se je nasmehnil: »Prav je tako! In če smem sklepati, ste mojo ponudbo že sprejeli.«

»Ves srečen sem. Saj kot mlad in še nezkušen nisem mogel pričakovati tako lepe prilike.«

»Človek je vedno toliko star, kolikor se počuti,« je odvrnil ravnatelj dobrohotno. »Kar vseč mi je, da smo se že kar na pragu domenili. Po mojem mnenju so najbolj urejene tiste zadeve, ki se naglo sklenejo. Zdaj je treba urediti samo še podrobnosti. Tu

nama bo pa pomagala gospodična.« Pogledal je Delico, ki jo je oblila prijetna rdečica po obrazu. »Že iz izkustva vem, da na vse misli.«

»Lepo je, če se moremo zanesti na osebo, ki nam je blizu,« je pripomnil mladenič z otožnim glasom.

Ravnatelj in Delica si nista znala razlagati njegovih besed. Saj nista vedela, da je Ralfova mati — ošabna Matilda z dvorca.

»Tako, mislim, da smo se pomenili o vsem,« je zaključil ravnatelj po dveurnem razgovoru. »Ljubo bi mi bilo, gospod Dornik, če bi v treh dneh odpluli s parnikom raje kot z letalom. Na ladji imate možnost spoznati ljudi in najti nove zveze. Mi vas pa lahko po radiu sproti obveščamo o morebitnih novih naročilih.«

»Plovba me prav malo veseli. Pred dvema letoma sva z očetom nameravala na potovanje po morju, pa je prišla vmes očetova bolezen.«

»Je hudo bolan?« je pozvedoval ravnatelj. Dornik je prikimal: »Na žalost gre z njim prav slabo, čeprav je obiskal vse strokovnjake.«

»Prav žal mi je. Očeta sem že prej poznal. Poln življenja je bil...« Umolknil je, ker je slutil, da mladeniču ni ta razgovor prijeten. »Torej, ker ste se odločili, bom kar naročil kabino. Ko pridete na mesto, vas bo že gospod Kramer vpeljal. Po njegovem odhodu pa vem, da boste prav tako dobro zastopali koristi našega podjetja.«

Dornik se je hvaležno priklonil. »Vaše zupanje mi je v čast, posebno še, ker sem začel.«

»Ah kaj, dragi Dornik! Vsakdo od nas je moral enkrat začeti. Če je pravi človek na pravem mestu, se brž tudi pravilno loti svojega posla.«

Delica je še vedno stala ob strani.

(Dalje)

»Veliko, Eva. To zadeva vse ljudi in naju... še prav posebno... Jaz bom odletel s to odpravo... Moram... Izbrali so me...«

Nepremično me je gledala in iz njenih oči je gledala groza. Bile so kot oči majhne deklice, ki so jo strašili s črnim možem, a ni verovala vanj, pa ga nenadno zagleda pred seboj, še bolj strašnega, kot so ji ga slikali. Ali pa imajo morda tak izraz oči človeka, ki se zazre v obraz svojemu morilcu.

»Odprava je manj fantastična, kot se zdi,« sem dejal, kot bi jo skušal pomiriti. »Potrebno je v interesu človeštva. Verjetno je, da bomo mi od odprave edini, ki bomo rešili v daljno bodočnost pojem svobode in osnove naše današnje kulture. Zgodovina je dokazala, da se pojem svobode da ubiti, ali vsaj popolnoma uspavati v ljudeh in ne samo ubiti. Pripravili so jih celo do tega, da je postal večini ta pojem že popolnoma neznan in nedojemljiv, ostalim, inteligentnejšim, pa velja za nekaj obsojanja vrednega in celo nemoralnega. Z nami, z ljudmi Svobodnega sveta, se bo zgodilo isto, če nas pridružijo svojemu Enotnemu svetu. V nekaj generacijah bo izginila vsaka sled svobodnega mišljenja in osebne svobode. Celotno zgodovino bodo tako popačili, da bo iztrebljena iz nje vsaka omemba nekdanje svobode, kot so storili z zgodovino svojih dežel. Proti temu ni mogoče storiti nič drugega kot rešiti nekaj naše duhovne dediščine v vesolje in jo nekoč spet izročiti človeštvu. To je naloga odprave, ki sem jo omenil... Zanj so izbrali tudi mene... To ni samo čast... Če bi bila samo čast, bi jo odklonil zaradi tebe... Hotel bi ostati pri tebi, da bi skupno doživljala usodo, ki nam je usojena... Toda to je predvsem dolžnost, dolžnost do človeštva, do bodočnosti... Ali razumeš, ali moreš razumeti, Eva?«

Še vedno me je gledala nepremično. Toda ob mojih zadnjih besedah, ki sem jih spregovoril skoro proseče, se je vzdignila

Povzatek iz vesolja

E. Z.

8.

in me burno objela ter poljubila. Začutil sem na licih njene solze. Tako sva obsedela nekaj časa v tistem objemu. Le njeno telo se je stresalo v tistem joku.

»Toda zakaj so izbrali ravno tebe!« je vprašala čez čas s tihim glasom.

»Nekdo me je predlagal, med mnogimi drugimi... Izbrali so pač mene, sam ne vem, zakaj... Morda sem najbolj ustrežal zahtevam, zdravstveno, moralno in intelektualno... Vzeli bomo s seboj vsa najvažnejša dela znanosti, filozofije in literature vseh narodov, posneta na mikrofilme. Vse je že pripravljeno v vesoljski ladji...«

»In kdaj se boste spustili v vesolje?«

»Jutri...« Komaj sem spravil besedo iz sebe.

»Oh, ne še jutri, ne, ne...!« je vzkliknila in se me oklenila.

»Tako je sklenjeno.« Ni mogoče drugače. Spustiti se moramo v vesolje, še preden poteče ultimatum Etrnoga sveta. V primeru vojne ali vdaje bi ne mogli več odleteti. Uničili bi nam vesoljsko ladjo... Tudi tako nas bodo morda skušali zajeti še v vesolju... Ultimatum poteče že jutri opolnoči, saj veš...«

Pokimala je.

Nekaj časa je molčala, potem pa je rekla:

»Ali bi ne mogla z vami?«

»Ne, ni mogoče.«

»Ne boste nobene ženske vzeli s seboj?«

(Dalje)

48

Za
naše»
a
i
m
l
a
i
š
eP
o
t
vn
e
z
n
a
n
oSamuel
ScowillMiki
Muster

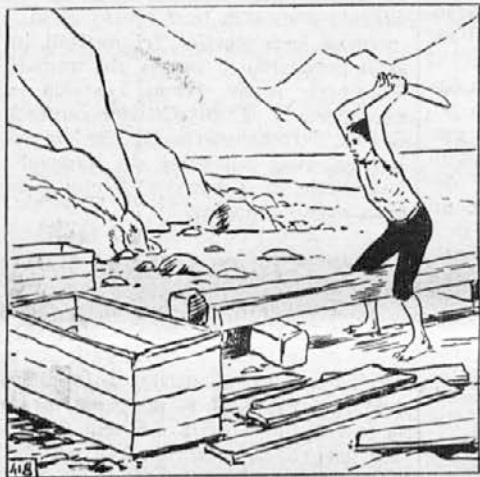
415. Z obrazom, še vsem lepljivim od solz in bledim od strahu, se je Peggy sklonila nad Jima in vprašala profesorja: »Bomo lahko rešili nogo?« Profesor je izmival Jimove rane, jih natančno ogledoval in končno olajšano odmajal z glavo: »Noga je sicer močno razmesarjena, vendar so rane plitve. Brez zdravnika ga bomo pozdravili, če se bomo prav lotili dela.«

416. Sele po dobri uri se je Jimu docela vrnila zavest. Najprej je začudeno gledal okrog sebe, ko pa je razpoznal znane, drage obraze, se je srečno nasmehnil. Potem je dvignil roko in kakor razočaran gledal prazno dlan. »Izpustil sem ga, nisem ga mogel obdržati...« je tiho dejal. Profesor je uganil, da govori o velikem dragulju.

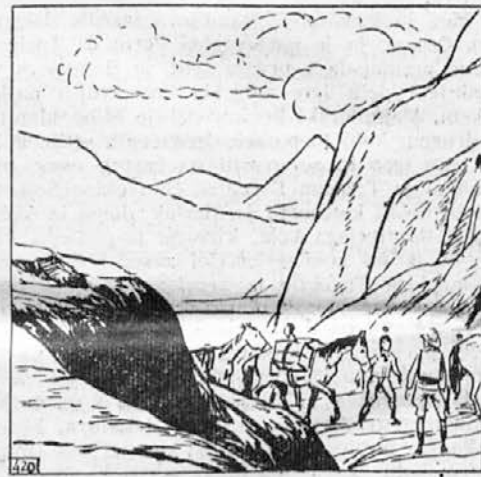
417. »Pusti to, Jim! Naj ostane tam, kjer je počival že stoletja. Če bi bil še trikrat večji, ne bi z njim odtehtal tvoje nesreče. Kaj bi z draguljem? Saj vsi vemo, da so jih stari Inki imeli na pretek. Več o njihovi zgodovini nam bodo povedali drugi predmeti, ki se jim pozna delo človeških rok, umetniški in estetski dar ustvarjalcev. Kaj bi s kamnom?«

418. Ob skrbni negi, za katero so skrbeli vsi člani odprave, se je Jimu zdravje izboljšalo. Medtem ko so se Jimu celile rane, je Hen razdrl splav, posušil les in zbil iz njega nekaj velikih zabojev. Profesor in Peggy sta vanje zložila skrbno zavite najdene dragocnosti. Kmalu je bilo vse pripravljeno za vrnitev.

419. Zaradi Jimove bolezni je profesor izbral drugo, krajšo pot, ki naj bi jih prej privedla do reke in parnika, do udobnega potovanja. Vsem je bilo sicer žal, da ne bodo videli več male Ale, vsi pa so tudi upali, da se bodo še kdaj vrnili v tiste kraje. Seveda jim ni mogel potovati peš. Med dva konja so zanj razpeli nosilnico, druge živali pa so otvorili z zaboji.

420. Teden dni po boju s krokodilom so se oči hrabrih popotnikov — profesorja Greya, strica Toma, Petra, Jima, Peggy in Hena — zadnjič lovile po gladini temnega jezera, ki jim je razodelo in darovalo toliko lepote, hkrati pa prizadelo toliko trpljenja in skrbi. Stojilo se jim je ob slovesu, vendar so se poslavljali z zavestjo, da so izpolnili nalogo.

421. Tri tedne pozneje so naši popotniki že počivali v mestu Limi in čakali na letalo, ki bi jih poneslo v Severno Ameriko. Med vsemi je na pot najbolj nestrno čakal Hen, ki ga je stric Tom povabil v goste, na lov. Profesor Grey je imel polne roke dela. Ze med potjo je začel pisati izčrpano poročilo o odpravi. Pisal je vsak večer pozno v noč.

422. Tudi tisti večer se je sklanjal nad pisalnim strojem, ko je proti polnoči njegovo ostro uho med udarjanjem tipk zaznalo rahlo prasketanje in škrabljanje. Dvignil je glavo. Skozi okno je v njegovo sobo plezal visok, plečat možak s krinko na obrazu. V profesorja Greya je iz njegovih rok srepela revolverjska cev. Učenjak je vstal.

423. »Če vam je življenje drago, mi takoj izročite zaklad, ki ste ga dvignili iz jezera!« je zaukazal hreščeči glas izza krinke. »Ali se ne bi bolje pogovorila, če bi sneli svojo krinko?« je čisto mirno vprašal profesor. Našumljeni mož je ostrmel. Ne da bi povsobil orožje, je segel k obrazu in si snel krinko. Profesor je pokimal.